

מרחבים ירוקים Green landscapes

סמסטר א' תשע"ה

2 ש"ס

סוג המסגרת: שיעור

דואר אלקטרוני: n.austerlitz@gmail.com
חדר: בניין:

שם המרצה: ד"ר נעם אוסטרליץ
טלפון: 052-2856243
שעות קבלה: יום:

תאור הקורס

מרחבים פתוחים הם עדיין רוב שטחו של העולם אולם הם זוכים על פי רוב לפחות תכנון ותשומת לב מהמבנים שבני אדם מקימים בתוכם. לאחר מאתיים שנים של עיור מואץ ותיעוש, ובעקבות המשברים הסביבתיים שאנו חווים בשנים האחרונות, גוברת ההכרה בחיוניותם של המרחבים הפתוחים. שטחים אלו, בעיר ומחוץ לה, מספקים 'שרותי מערכת אקולוגית' לכן יש לראות בהם תשתית חיונית לחיים בריאים ושגשוג אורבאני כלכלי וחברתי. הגישה הרואה באקולוגיה נושא מהותי בתכנון הפכה בשנים האחרונות לגישה מביל בעיצוב אורבאני, שיקום מרחבים פתוחים ואדריכלות נוף, והדוגמאות העולמיות (וגם כמה מקומיות) לתוצאות אימוץ הגישה הן מרשימות מאוד

ניתוח והבנה של השטחים הפתוחים בעיר ובשוליה כתשתית הם כלים חיוניים לאדריכלים לפני ותוך כדי עבודת תכנון בכל קנה מידה. לשם כך נלמד להכיר את הרכיבים והתכונות של המרחב הפתוח, את ה'שכבות' האקולוגיות שבונות אותו ותרומתן, וכן את אופן החוויה האנושית בהם. הקורס יציג נושאים מהותיים בתכנון מרחבים פתוחים בתוך הערים ובין הערים ואת השפעותיהם על חיי בני אדם במובן הפיזי, הכלכלי והחברתי. יוצגו גישות של יוצרים עכשוויים ומגמות עדכניות בתכנון נופי ועיצוב המרחב הפתוח בעיר ובשוליה. במהלך הקורס הסטודנטים יכירו תיאוריה של קיימות ושמירת טבע, תיאוריות תכנונית וכלים מעשים לניתוח יחסי הגומלין של המרחב הבנוי והפתוח. במהלך הקורס ייתקמו גם סיורים ותרגילי ניתוח הכוללים ביקור בלתי אמצעי בשטחים פתוחים.

Un-built environments cover most of the world's area, yet they get a lesser amount of architects' attention than the buildings they erect within these spaces.

At present, after two centuries of extensive urbanism and industrialization, more designers, planners and stakeholders are recognizing the crucial roles of landscapes beyond their esthetic value.

The focus of this course is urban and rural landscapes as an enabling infrastructures. This approach relates to the built and un-built environment as an integral entity in which interactions and coexistence are taking place. We will emphasize that only comprehensive integrated design of built and un-built environments can advance the creation of sustainable environment.

דרישות הקורס

השתתפות בשיעורים והשתתפות חוב בסדורים, קריאת מאמרים בין שיעורים והגשת דוחות קריאה, השתתפות בתרגול ומסירת תרגילים

מרכיבי הציון הסופי

הגשת דוחות ותרגילים במהלך הקורס 20% עבודה מסכמת 80%
הערה: במהלך הסמסטר יינתנו מספר תרגילים קטנים שיסייעו בהתקדמות לקראת העבודה המסכמת, מסירת התרגילים חובה גם אם לא יינתן ציון בנפרד או משוב לכל אחד מהם.

נושאי הקורס (נתון לשינויים):

חלק ראשון: התהוות היחסים בין אדם למרחב הפתוח וגישות לתכנון שלו מהעת העתיקה ועד ימנו

1. 'האקולוגיה' של המין האנושי: תפיסה סביבתית כרכיב תודעתי אנושי ייחודי והתהוות יחסי אהבה-שנאה עם המרחב הפתוח. תפיסה מרחבית וביופילה .
2. איך הגענו לאן שהגענו: אדריכלות נוף בעת העתיקה ובעת החדשה. גישות תכנון נוף, טכנולוגיות ודגמי אדריכלות נוף המשקפים יחס תרבותי ונפשי למרחב. קריאה מרחבית בשפת הדגמים של אלכסנדר.
3. המרחב הפתוח המודרני: עיור כשינוי תודעה מרחבית, עיצוב נוף מודרני ומבנים מרחביים בקנה מידה חסר תקדים. הרס המרחב הפתוח העירוני והבין עירוני במאה העשרים, ועליית המושגים של אקולוגיה ושמירת הטבע: גישות פילוסופיות ופרקטיות
4. גישות עכשוויות ואקולוגיות לעיצוב נוף במרחב הפוסט-תעשייתי = 'landscape as infrastructure'

חלק שני: כלים לניתוח המרחב כבסיס לעבודת המתכנן

5. כלים לניתוח תכנון ועיצוב המרחב ותכונותיו: מים וטופוגרפיה כגורמים מרכזיים בתכנון המרחב הפתוח .
6. אקולוגיה למתכננים
7. הכרות עם גישת שרותי המערכת האקולוגית ותכנון המרחב הפתוח כתשתית קיומית

נושאים מרכזיים ומקרי מבחן עכשוויים בפיתוח אורבאני בגישות אקולוגיות

8. ערים ירוקות ושכונות מקיימות - תכנון אקלימי של ערים, חיזוק הרחוב, תחבורה בת קיימא, מודלים חדשים לשכונות
9. אקולוגיה בעיר וטבע עירוני
10. תכנון משקם ומרפא שטחים פגועים באמצעות כלים נופיים ואקולוגיים
11. חקלאות מקיימת (לעומת חקלאות מתועשת), חקלאות עירונית, אדריכלות נוף 'חקלאית', העיר היצרנית
12. תכנון מרחבים אקו-חברתיים: אקולוגיה חברתית, ממדים סוציולוגיים של תכנון נוף.
13. תכנון סביבתי בישראל: מקרים לדוגמא של שילוב גישה מקיימת בפרויקטים בארץ

רשימת ספרות חלקית (נתון לשינויים)

אילן, שלמה הגן הפורה : גישה אקולוגית לגן ולנוף / כפר ורדים : אילן, תשנ"ז 1997

ג'וזף ג'נקינס : זבלאנושי - המדריך השלם להכנת קומפוסט מזבל בני אדם, הוצאת יער, 2005

ברנשטיין ג' רמי: קיימות: חזן ערכים ישום, הוצאת מרכז השל, מהדורה שניה 2010

גרטמן יואב ואביגיל הלר: צמחי בר בגן הנוי. חוברת בהוצאת משרד החקלאות ופיתוח הכפר והגן הבוטני האוניברסיטאי בגבעת-רם ירושלים, 2006.

טל, אלון הסביבה בישראל : משאבי טבע, משברים, מאבקים ומדיניות - מראשית הציונות ועד המאה ה-21 / תל-אביב : הקיבוץ המאוחד, 2006.

פנסטר טובי ואורן שלמה : ערי המחר - תכנון, צדק וקיימות, 2013

רבינוביץ, דני הנה זה בא : כיצד נשרוד את שינוי האקלים / [ח"מ] : הקיבוץ המאוחד, 2009.

שוסטר אילת, כהן דן : אקולוגיה - מערכות וחברות, הוצאת האוניברסיטה הפתוחה

Bell, Paula [et al.], Environmental psychology, Thomson/Wadsworth :Australia c2001

Benedict, Mark A. Green infrastructure: linking landscapes and communities
Washington, D.C. : Island Press, c200

Blanc, Patrick, The Vertical Garden: From Nature to the City, Norton, 2008.

Cantor, Steven L., Green Roofs in Sustainable Landscape Design, W. W. Norton, 2008.

Richard T.T. Forman [et al] Road ecology :science and solutions
Washington, D.C. :Island Press, c2003

Stephen M. Wheeler and Timothy Beatley, The sustainable urban development reader,
London : Routledge, c2009